Okruhy otázek závěrečné zkoušky programu

Doplňující pedagogické studium pro přípravu učitelů 2. stupně ZŠ a SŠ v oblasti všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů

Pedagogika:

1. Pedagogika jako věda o výchově. Předmět pedagogiky. Struktura pedagogických věd a vztahy k jiným disciplínám.
2. Vývoj pedagogického myšlení na příkladech zvolených koncepcí, vznik a zdroje pedagogiky, klíčové pedagogické obory, současný stav pedagogiky a řešené problémy.
3. Klasické a novodobé alternativní směry ve výchově a vzdělávání - montessoriovská, waldorfská, freinetovská pedagogika, jenské a daltonské školy, otevřené vyučování, globální výchova, Zdravá škola, Začít spolu atp. Humanismus a pedocentrismus.
4. Česká vzdělávací a školská soustava. Aktuální otázky transformace české vzdělávací soustavy. Aktuální trendy v českém školství v oblasti vzdělávání - aktuální problémy českého školství, evropská dimenze ve vzdělávání.
5. Vztah výchovy a vzdělávání, principy a zásady výchovy. Cíle a obsah výchovy - struktura výchovných cílů, vymezování cílů výchovy a jejich formulace, vztah cílů a obsahu výchovy.
6. Podstata vyučování: cíl, obsah, učivo, kurikulum. Vyučovací metody a prostředky. Organizační formy. Podmínky, zásady, klima.
7. Organizační formy výuky a vyučovací metody. Klasifikace, třídění. Příprava na vyučování s vazbou na analýzu procesu učení a podmínky efektivního učení.
8. Vyučovací hodina: technologie výuky, příprava na vyučování.
9. Faktory výchovy a jejich úloha v procesu formování osobnosti - vnější a vnitřní faktory výchovy, vztah prostředí a výchovy. Škola a rodina: jejich funkce a místo ve výchově a vzdělávání, vzájemný vztah, formy spolupráce, její problémy a trendy.
10. Charakteristika výchovného procesu. Průběh a fáze výchovného procesu z hlediska metodického, ontogenetického. Diagnostika ve výchovném procesu, diagnostické metody.
11. Výchovně vzdělávací cíle: kognitivní, konativní, afektivní. Práce s cílem. Obsah výchovy (moderní a tradiční složky). Zprostředkující a vstřícný přístup: základní znaky. Didaktické přístupy: deduktivní, induktivní, sociální. Aplikace, ukázky.
12. Prostředky výchovy v užším a širším pojetí. Formy výchovy (školní, mimoškolní, rodinná výchova a sebevýchova) - stručná charakteristika.
13. Metody výchovy (obecné vymezení). Příklady možných třídění metod (např. diagnostické, výchovně-vzdělávací, výzkumné).
14. Postoje a jejich formování. Podstata a struktura postojů. Hodnotové systémy. Vznik, utváření a měnitelnost postojů. Teorie postojové změny. Předsudky a stereotypy. Veřejné mínění (tvorba, vlastnosti, vliv, media, proměnné: zdroje + sdělení, trvání).
15. Antropogenní činitelé výchovy: vychovatel a vychovávaný - vztah objektu a subjektu výchovy, požadavky na osobnost vychovatele, sebevýchova, převýchova, etapy výchovného procesu jedinců z hlediska ontogeneze. Autorita – podstata a druhy autority. Prostředky kázně. Příčiny vzniku alternativních a reformních směrů a jejich podstata. Svoboda a volnost ve výchově.
16. Pedeutologie. Pedagogická profese. Význam a sociální pozice sociální profese. Charakteristika pracovních činností pedagoga. Zvláštnosti pedagogické profese. Pregraduální příprava učitelů, jejich další vzdělávání. Sebevýchova, převýchova. Sebevzdělávání jako znak učitelské profese.
17. Hodnocení ve výuce. Typy hodnocení, jeho funkce. Alternativní způsoby hodnocení. Hodnocení sumativní a formativní. Český žák v evropském kontextu.
18. Průřezová témata a klíčové kompetence – význam, charakteristika, prostředky, aktuální vývoj. Příprava na vyučování s vazbou na průřezová témata a klíčové kompetence dle RVP.
19. Pedagogicko-psychologická diagnostika žáků. Postup při poznávání a hodnocení žáka. Diagnostické metody. Pozorování a anamnéza, rozhovor, dotazník, experiment, rozbor výsledků činnosti. Struktura pedagogicko-psychologické charakteristiky žáka.
20. Psychohygiena pedagogické profese, psychiku ohrožující rizikové faktory, syndrom vyhoření (burn out), jeho fáze, projevy a preventivní strategie vůči profesnímu opotřebování.

Psychologie:

1. Pojetí předmětu psychologie. Psychologické vědy, jejich úkoly a význam zejména pro pedagogickou teorii a výchovnou praxi. Biologická a sociální determinace psychiky. Pojetí sociálního prostředí. Typy sociální interakce. Sociální učení.
2. Charakteristika, struktura, vývoj a poruchy poznávacích procesů. Pozornost, vnímání, paměť.
3. Imaginativní procesy. Myšlení a řeč. Charakteristika, druhy, formy a poruchy myšlení. Piagetova teorie kognitivního vývoje. Funkce, vývoj a poruchy řeči.
4. Emoce, charakteristika, struktura a vývoj emocí. Deprivace. Úzkost, strach a tréma, jejich prevence a zvládání. Diagnostika a práce s úzkostným jedincem.
5. Pojetí psychického vývoje. Problém determinace, činitelé, mechanismy a zákonitosti psychického vývoje. Problematika periodizace, mezníky ve vývoji.
6. Vývoj jedince v raném dětství a jeho význam pro utváření osobnosti. Charakteristika vývojových období od počátku života do nástupu do školy.
7. Vývoj v mladším školním věku a prepubertě. Problematika školní zralosti a zahájení školní docházky.
8. Komplexní psychologická charakteristika puberty. Vývoj psychických procesů, sociálních vztahů a činností. Adolescence. Vývojové změny v adolescenci ve světle novějších empirických výzkumů. Adolescence jako utváření vlastního vývoje. Sociální vztahy, erotika a sexualita v adolescenci.
9. Psychologické pojetí osobnosti. Struktura a dynamika osobnosti, pojetí vlastností. Já a osobnost, vznik a vývoj já, sebehodnocení, sebeúcta; kauzální atribuce, autoatribuce. Sebekoncepce, sebepojetí z různých hledisek. Fyzické já. Vývoj identity - totožnosti se sebou samým.
10. Temperament, typologie osobnosti, silné stránky osobnosti.
11. Dispozice, schopnosti, dovednosti a jejich utváření a rozvíjení. Psychologické aspekty talentu, nadání a tvořivosti. Základní principy jejich rozvíjení ve školním prostředí. Mentální retardace.
12. Malá sociální skupina a její význam pro vývoj jedince. Typy a základní znaky skupiny, její formování, skupinové členství. Život ve skupině, vůdce: typy a znaky dobrého vůdce. Školní třída jako sociální skupina.
13. Sociální percepce, základní chyby percepce (implicitní teorie osobnosti, efekt primárnosti, halo efekt, stereotypy, interpersonální přitažlivost).
14. Psychologická problematika školní úspěšnosti a neúspěšnosti. Rozumové schopnosti, inteligence, učební a kognitivní styl. Vliv osobnosti učitele a rodiny na úspěšnost žáka. Psychologická analýza příčin neprospívání.
15. Psychologická analýza procesu učení. Podmínky efektivního učení.
16. Psychologie vedení žáků a třídy. Vývoj vztahu mezi učitelem a žákem/žáky. Styly vedení školní třídy. Klima třídy a jeho prvky. Diagnostika vztahů v rámci školní třídy. Sociometrická metoda.
17. Psychologie morálky. Piagetova a Kohlbergova teorie morálního vývoje. Analýza procesu mravního vývoje (mravní vědomí, cítění a jednání). Věkové zvláštnosti dítěte a morální vývoj. Normy, jejich vznik, typy a působení; proces interiorizace norem; konformita a její typy. Prosociální chování.
18. Syndrom lehkých mozkových dysfunkcí (LDE, MBD, LMD, ADHD). Příčiny, příznaky. Vývoj dítěte s LMD. Podmínky správného výchovného přístupu k dítěti s LMD. Specifické vývojové poruchy učení. Charakteristika jednotlivých druhů, specifické chyby. Organizace vzdělávání a nápravné péče.
19. Poruchy chování se sociálním základem. Klasifikace z hlediska společenské závažnosti, intenzity, frekvence výskytu, věku, příčiny vzniku. Charakteristika jednotlivých poruch (nejčastější poruchy dětí školního věku). Predelikvence dětí a delikvence mladistvých. Toxikománie. Aspekty preventivní a převýchovné.
20. Neurotické poruchy dětí a mladistvých. Obecná charakteristika neurózy. Specifičnost dětských neurotických poruch. Příčiny vzniku. Projevy. Psychické zvláštnosti neurotického dítěte. Výchovný přístup a prevence neurotických potíží.

Povinně volitelné předměty: **povinnost 1 předmět**

Didaktika anglického jazyka a literatury pro střední školy:

1) Teaching Reading - dovednosti související se čtením s porozuměním, jak je procvičujeme ve třídě, jeden komplexní plán hodiny rozvíjející škálu dovedností, strategie čtení, top-down a bottom-up approaches, extenzivní čtení ve škole i mimo ni, možnosti začleňování literárních textů do výuky AJ.
2) Teaching Listening - vysvětlení problémů, které mají studenti s poslechem "autentického" materiálu, přehled dovedností spjatých s nácvikem poslechu s porozuměním, komplexní plán hodiny rozvíjející škálu dovedností, začleňování písní a hudby do výuky AJ, "telling stories".
3) Teaching Grammar - hlavní přístupy k výuce gramatiky (deduktivní, induktivní, covert, overt), různé způsoby jejich využití ve třídě, různý materiál pro prezentaci gramatiky, výhody používání různých metod při výuce gramatiky
4) Teaching Vocabulary - popište různé metody prezentace nové slovní zásoby, vysvětlete, jaké techniky lze používat pro procvičování a opakování (testování) znalostí slovní zásoby (aktivní, pasivní, grouping words apod.), jaké ideální rysy ve vztahu ke slovní zásobě by měla mít moderní učebnice.
5) Using dictionaries. Výukové aktivity, cvičení, úkoly, kde se využívají slovníky. Monolingual, billingual dictionaries. Production dictionaries.
6) Teaching Speaking - jakou roli mají aktivity (a jaké jsou) zaměřené na podporu přesnosti ústního projevu (controlled, less-controlled) a jakou aktivity zaměřené na podporu plynulosti projevu (free-speaking), chyby - proč k nim dochází, jak je vnímáme, různé způsoby naznačování chyb, způsoby opravování apod. v různých typech aktivit.
7) Teaching speaking through drama (role-plays, simulations, etc.). Uveďte příklady aktivit.
8) Teaching pronunciation - problematika některých aspektů nácviku výslovnosti (zvuky, intonace, přízvuk, rytmus), aspekty mluveného diskurzu - (transactional/interactional, agenda management, production skills, long turns, negotiation of meaning, politeness)
9) Teaching Writing - jaké cíle ohledně psaní by mohla výuka AJ mít, popište, jak byste vyučovali podle "process approach", na jaké aspekty a jak byste se zaměřili (vyberte např. jedno téma či jeden typ textu), popište, které hlavní typy textu se běžně učí (relevantní pro vaše budoucí studenty) a jak byste při jejich výuce postupovali (např. neformální a formální dopis, vyprávění, popis apod.), popište techniky pro feedback and correction.
10) Teaching writing for practice – výuka psaní pro začátečníky, typy aktivit, cvičení. Instructions, short messages, parallel writing, sentence linking activities.
11) Using Pair and Group Work (PGW) Effectively - uveďte příklady PGW pro procvičování gramatiky a pro free speaking activities, popište techniky correction/feedback u těchto aktivit.
12) Výuka s minimal resources – bez použití digitálních technologií, využití základních fyzických předmětů, realia. Výuka za pomocí her.
13) Ice-breakers a warm ups. Emergency materiál, kdy učitel musí nečekaně suplovat jiného učitele anglického jazyka.
14) Digital devices – použití moderních technologií ve výuce, online softwarů, web stránek. Příprava hodiny a čerpání z online materiálů. Výhody a nevýhody softwarů dle osobní zkušenosti s jejich použitím při přípravě lesson planu nebo při přímé výuce (presenční či online)
15) Techniky correction/feedback u výuky grammar, speaking, writing, group work.
16) Course books – porovnejte alespoň 2 výukové učebnice z pohledu studenta/pedagoga. Porovnejte vhodnost učebnice z pohledu obsažených language skills, a systems, aktuálnost, přehlednost, napojení na extra materiály, na workbook, teacher´s book, cena, atd.
17) Dyslexia. Příklad uzpůsobení výukových materiálů pro výuku studentů se specifickými potřebami učení.
18) Classroom management, effective learning environment, conventions and routines in the classroom
19) Observation, hospitace, self-evaluation. Jak sebe-evalujete sami sebe po vlastní výuce. Na co se zaměřujete při observačních hodinách během praxí či hospitaci.

20) Mezinárodní zkratky související s výukou anglického jazyka. Lingua franca. Výukové přístupy/metody(procesy/techniky.

Nikdy se nevyskytuje v jedné výukové hodině pouze 1 skill nebo pouze jeden jazykový systém, vždy jde o souhrn několika.

Didaktika biologie pro střední školy:

1. Didaktika biologie, její vymezení jako vědního oboru, aktuální témata výzkumu didaktiky biologie, význam a přínos didaktiky biologie pro školní praxi.
2. Soudobé trendy ve vzdělávání, které významně ovlivňují pojetí výuky biologie. Trendy environmentálního vzdělávání, např. místně zakotvené učení, škola pro udržitelný život, apod.
3. Cíle výuky biologie. Cíle kognitivní, afektivní, psychomotorické. Možnosti využití Bloomovy taxonomie pro formulaci cílů. Výukové cíle SMART (specifický, měřitelný, atraktivní, relevantní, termínovaný).
4. Kurikulární dokumenty a obsah vzdělávání biologii. Biologie v RVP, možnosti vymezení témat biologie v ŠVP, plánování učiva, zásady výběru učiva, redukování obsahu učiva.
5. Přírodovědná gramotnost, environmentální gramotnost, čtenářská gramotnost ve výuce biologie.. Klíčové kompetence žáka a profil absolventa v přírodovědné oblasti vzdělávání (v biologii). Rozdíly mezi ZŠ a SŠ.
6. Učitel biologie, kompetence učitele biologie, celoživotní vzdělávání učitelů biologie (ekologie). Spolupráce mezi učiteli, týmové vyučování, tandem, výuka metodou CLIL, apod.
7. Vyučovací proces (učitel, žák, učivo), příprava učitele na výuku (vyučovací hodina, laboratorní a praktické cvičení, terénní cvičení, seminář z biologie). Didaktické zásady.
8. Učebnice biologie, výukové materiály a další informační zdroje s přírodovědnou (biologickou) tematikou pro učitele a žáky.
9. Organizační formy ve výuce biologie, organizace vlastní výuky ve třídě, v laboratoři, v terénu; volitelné, nepovinné formy výuky.
10. Metody výuky v hodinách biologie, klasifikace výukových metod a jejich specifika ve výuce biologie a ekologie.
11. Konstruktivistický přístup ve výuce biologie. Zkušenostní učení. Projektová metoda ve výuce biologie. Badatelsky orientovaná výuka v biologii.
12. Aktivizační metody a motivace žáka ve výuce se zaměřením na biologii (ekologii). Možnosti a úskalí ve využití neformálního přístupu ve výuce biologie. Využití her.
13. Materiální didaktické prostředky ve výuce biologie. Vybavení odborných učeben, laboratoří. Digitální technologie ve výuce biologie, standardní a nestandardní výukový software, technologie na podporu distanční výuky biologie.
14. Laboratorní cvičení ve výuce biologie, pozorování, práce s mikroskopem, stereolupou, preparace, školní reálné pitvy, virtuální pitvy. Laboratorní činnosti žáků.
15. Názornost ve výuce biologie. Obraz a schéma, vědecká ilustrace, modely, přírodniny, virtuální realita.
16. Exkurze a terénní cvičení, pozorování v přírodě, venkovní učení, místně zakotvené učení, činnosti žáků v terénu, zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při pohybu v přírodě.
17. Mezipředmětové vztahy ve výuce biologie. Interdisciplinární a integrativní přístup výuky přírodních vědách.
18. Prověřování a hodnocení vědomostí žáků v biologii, sumativní a formativní hodnocení. Práce s portfoliem. Aspekty hodnocení práce v laboratoři, zpracovávání referátů, seminárek, herbářů, projektů ve skupině, apod.
19. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce biologie. Individuální přístup. Zpracování individuálního vzdělávacího plánu.
20. Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta. Koordinátor EVVO. Vzdělávání v oblasti trvale udržitelného rozvoje. Volba výukových forem a metod pro posílení environmentální gramotnosti a občanské proaktivní zodpovědnosti. Didaktické aspekty tématu.

Didaktika dějepisu pro střední školy:

1. Motivace ke studiu dějepisu podle M. C. Nussbaumové.
2. Předmět oborové didaktiky dějepisu. Postavení didaktiku dějepisu v systému věd.
3. Vztah mezi didaktikou dějepisu a metodikou dějepisu.
4. Historické vědomí v teorii i edukační praxi.
5. Postavení dějepisu jako školního předmětu v současných kurikulárních dokumentech.
6. Klíčové kompetence v dějepisném vzdělávání.
7. Příprava učitele dějepisu na výuku. Základní didaktické otázky.
8. Analytický model výuky dějepisu. Katalogy otázek ve výuce dějepisu.
9. Kategorie času a prostoru ve výuce dějepisu.
10. Kategorie reality a fikce ve výuce dějepisu.
11. Multiperspektivita ve výuce dějepisu.
12. Didaktická analýza tematického celku v hodinách dějepisu (výběr celku, průběh analýzy, aplikace ve výuce.)
13. Základní metodické principy v dějepisné edukaci.
14. Volba a realizace vyučovací metody v hodinách dějepisu.
15. Výběr organizační formy výuky v dějepisném vzdělávání.
16. Typy vyučovacích hodin v dějepisné edukaci.
17. Hmotný a písemný školní historický pramen a jeho využití ve výuce.
18. Obrazový školní historický pramen (obraz, karikatura, fotografie, film) a jeho využití ve výuce.
19. Svědectví pamětníka ve výuce dějepisu.
20. Mimotřídní a mimoškolní možnosti dějepisné edukace.

Didaktika odborných ekonomických předmětů:

1. Koncepce ekonomického vzdělávání a vyučovací metody ve výuce na střední škole.
2. Řízení výuky ekonomických předmětů a její náplň.
3. Soudobé trendy ve vzdělávání, které významně ovlivňují pojetí výuky ekonomických předmětů.
4. Cíle výuky ekonomických předmětů; taxonomie cílů v kognitivní, psychomotorické a afektivní doméně.
5. Formulace cílů ve výuce mikroekonomie, makroekonomie a správy osobních financí.
6. Formulace cílů ve výuce podnikového hospodářství, účetnictví a daní (vč. daňové evidence).
7. Učebnice ekonomických předmětů, výukové texty a další zdroje s ekonomickou tematikou pro učitele ekonomických předmětů, žáky i laickou veřejnost.
8. Počítačová a digitální podpora výuky ekonomických předmětů.
9. Příprava učitele ekonomických předmětů na výuku (vyučovací hodina, příklady, praktické ukázky).
10. Metody výuky ekonomických předmětů, klasifikace výukových metod a jejich specifikace ve výuce.
11. Organizace vyučování ekonomických předmětů, organizační formy výuky ekonomických předmětů, volitelné a nepovinné formy výuky.
12. Srovnání výuky ekonomických předmětů včetně účetnictví na různých typech SŠ a VOŠ.
13. Význam didaktiky účetnictví pro ekonomické vzdělávání.
14. Didaktická analýza učiva o účetních výkazech, jejich využití a spojitosti s účetnictvím podniku.
15. Didaktická analýza učiva o účetních zápisech, účetní závěrce a účetních knihách.
16. Didaktická analýza učiva o základním účtování dlouhodobého majetku a zboží.
17. Didaktická analýza učiva o základním účtování materiálových zásob, zásob vlastní výroby a výrobků.
18. Didaktická analýza učiva o hospodářském výsledku, jeho zjišťování a danění.
19. Prověřování a hodnocení vědomostí studentů ve výuce ekonomických předmětů a možnosti realizace zpětné vazby.
20. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce ekonomických předmětů. Individuální přístup. Zpracování individuálního vzdělávacího plánu.

Didaktika chemie pro střední školy:

1) Didaktika chemie, její vymezení jako vědního oboru. Subdisciplíny didaktiky chemie.
2) Soudobé trendy ve vzdělávání, které významně ovlivňují pojetí výuky chemie.
3) Cíle výuky chemie; taxonomie cílů v kognitivní, psychomotorické a afektivní doméně, formulace cílů ve výuce chemie.
4) Obsah chemického vzdělávání, chemie v rámcových vzdělávacích programech, možnosti zakotvení chemie ve školních vzdělávacích programech, tematické plány, zásady výběru učiva.
5) Přírodovědná gramotnost. Rozdíly v pojetí výuky chemie na základní a na střední škole.
6) Učitel chemie, kompetence učitele chemie, celoživotní vzdělávání učitelů chemie.
7) Příprava učitele chemie na výuku (vyučovací hodina, praktické cvičení).
8) Učebnice chemie, výukové texty a další zdroje s chemickou tematikou pro učitele chemie a žáky.
9) Organizace vyučování chemie, organizační formy výuky chemie, volitelné a nepovinné formy výuky.
10) Metody výuky chemie, klasifikace výukových metod a jejich specifika ve výuce chemie.
11) Projektová metoda ve výuce chemie.
12) Badatelsky orientovaná výuka chemie.
13) Aktivizační metody a motivace žáka ve výuce chemie.
14) Materiální didaktické prostředky ve výuce chemie.
15) Digitální technologie ve výuce chemie, standardní a nestandardní výukový software, technologie na podporu distanční výuky chemie.
16) Experimentální činnosti ve výuce chemie, úloha experimentu v poznávacím procesu, klasifikace školních chemických pokusů.
17) Počítačová podpora školního chemického experimentu (hardware a software).
18) Učební úlohy, jejich význam ve výuce chemie, jejich klasifikace. Gradované úlohy.
19) Prověřování a hodnocení vědomostí žáků ve výuce chemie, možnosti realizace zpětné vazby ve výuce chemie.
20) Žák se speciálními vzdělávacími potřebami ve výuce chemie.

Didaktika základů společenských věd pro střední školy:

1. Motivace ke studiu společenských věd podle M. C. Nussbaumové.
2. Předmět oborové didaktiky společenských věd. Postavení didaktiky společenských věd v systému vědeckého poznání.
3. Vztah mezi didaktikou společenských věd a metodikou společenskovědní výuky.
4. Společenské vědomí v teorii i edukační praxi.
5. Postavení společenských věd v současných kurikulárních dokumentech.
6. Klíčové kompetence ve společenskovědním vzdělávání.
7. Příprava učitele společenských věd na výuku. Základní didaktické otázky.
8. Analytický model výuky společenských věd. Katalogy otázek ve výuce společenských věd.
9. Kategorie vědomí o identitě, ekonomicko-sociálního a politického vědomí ve výuce společenských věd.
10. Kategorie vědomí o morálce ve výuce společenských věd.
11. Multiperspektivita ve výuce společenských věd.
12. Didaktická analýza tematického celku v hodinách dějepisu (výběr celku, průběh analýzy, aplikace ve výuce.)
13. Základní metodické principy ve společenskovědním vzdělávání.
14. Volba a realizace vyučovací metody v hodinách společenských věd.
15. Projektové vyučování s tematikou společenských věd.
16. Výběr organizační formy výuky ve společenskovědním vzdělávání.
17. Typy vyučovacích hodin ve společenskovědní edukaci.
18. Písemné mediální sdělení a jeho využití ve výuce společenských věd.
19. Obrazové a audiovizuální mediální sdělení a jeho využití ve výuce společenských věd.
20. Mimotřídní a mimoškolní možnosti společenskovědní edukace.